

בליבון?

דרמי בר חמא.

יום אחד, שבקיה, עזב רבי יצחק בר יהודה את רמי בר חמא, ואזיל רבי יצחק ללמוד קמיה דרב ששת.

יומא חד, פגע רמי בר חמא ביה, ברבי יצחק.

אמר ליה רמי בר חמא לרבי יצחק: אלקפטא נקטן ביה, ריחא אתי לה ליד נ"כאשר הדוכוס אחזני בידי, ריח המלוכה נקלט לתוך ידי!". ומשל הוא על גסי הרוח, המשתדלין לעמוד במקום גדולים], וכי משום דאזלת לך קמיה דרב ששת, הוית לך כי רב ששת, כבר נהיית כרב ששת!?

אמר ליה רבי יצחק לרמי בר חמא: לאו. לא לשם גאווה התכוונתי לעבור ממך וללמוד

ומתרצינן: דכיון דאיכא שתי הלחם בחג השבועות, ולחם הפנים שעורכים בכל שבת על השלחן, דאפייתן בתנור, וקדושתן בתנור, שאינם נעשים בכלי שרת כיון שאינם טעונים שמן, כדתנן, לישתן ועריכתן בחוץ, ואפייתן בפנים, לכן התנור הוא המקדש אותם, והוה ליה התנור כלי שרת, וכלי שרת דחרם לא עבדינן אלא ממתכת בלבד.

ב-צ-1 ואפילו רבי יוסי ברבי יהודה, לא קאמר שעושים כלי שרת שאינם עשויים ממתכת אלא דעיין בלבד הוא שמתיר. אבל דחרם, לא. שכולם מודים שאין עושים כלי שרת מחרס.

רבי יצחק בר יהודה הוה רגיל ללמוד קמיה

ואפשר עוד לפרש דברי ר"ת, שאם לא מועיל היסק להכשיר כלי חרס לא היתה מקשה הגמרא. שאמנם נפטר הכלי מדין שבירה אבל אי אפשר יהיה להשתמש בו כיון שבלוע בו נותר. ולכן מקיימים בו מצוות שבירה בלי היסק. ורק מכיון שמועיל היסק להכשיר שוב קשה שיעשה לו היסק. ונפטר מדין שבירה משום שנעשה כלי חדש. וגם הבליעות שיש בו לא יאסרו את התבשיל כיון שכבר הוכשרו בהיסק.

ובמקדש דוד [לא ה] הקשה על דברי רבינו תם, איך מותר לעשות היסק ויהיה ככלי חדש, אם כן נמצא שביטל מצוות שבירה מהכלי הראשון, וכתב לדון, כיון שההיסק מבטל את הכלי הראשון ונהיה כלי חדש, אם כן יש כאן קיום שבירה לכלי הראשון. אך תמה שאם כן יצטרכו לעשות את ההיסק במקום קדוש. ולעיל הבאנו שהקרן אורה כתב שבאמת צריך היסק במקום קדוש.

לכבשונות ונעשה ככלי חדש ושוב אין צורך לשברו.

אך צריך ביאור, שהרי הגמרא תלתה את הקושיא מאחר דאיתוב רבה בר אהילי ומבואר בברייתא שהיסק מועיל להכשיר כלי חרס אם כן קדירות של מקדש אמאי ישברו. ולרבינו תם הרי אין הקושיא תלויה בזה שההיסק מכשיר את הכלי אלא משום שהוא נעשה כלי חדש.

ובקרן אורה ביאר שאם נאמר שנשאר בליעות בכלי אחרי ההיסק. באמת איננו נחשב לכלי חדש. וכל קושיית הגמרא שהוא כלי חדש רק שייך אחרי שאמרנו שלא נשאר בליעות. והגר"ח רצה לפרש שאם אין ההיסק מועיל להוציא כל הבליעות. אם כן אפילו שנעשה ככלי חדש מכל מקום, הבליעות שיש בו יחייבו אותו מחדש בשבירה. [יעויין בדבריו שפקפק בזה, ועוד יש להוסיף שהרי עכשיו בליעה זו היא נותר. וקדשים פסולים אין בהם דין שבירה].

שהברייתות היו סדורות בפיון, **דכי נמי משכחת מתניתא ופרכא**, כך שגם כאשר אני מוצא איזו ברייתא אחרת נגד הברייתא של רב ששת, זה לא מפריך אותו, כי **מתניתא ומתניתא היא!** ששמועתו של רב ששת עדיין עומדת, כיון שיש ברייתא המסייעת לדבריו, ולכן היא אינה נפרכת מפני הברייתא האחרת.

**אמר ליה רמי בר חמא לרבי יצחק: בעי מינאי מילתא** שאל ממני איזה שמועה, **דאיפשיט לך מסברא כי מתניתא**, שכשתדייק בברייתא, תמצא כמו סברתי.

**בעא מיניה רבי יצחק מרמי בר חמא: בישל** בשר קדשים **במקצת** (51) **כלי** (52) שמקצת

ממנו, אלא **משום הכי הלכתי** ללמוד מרב ששת, מפני שמר, שהרי אדוני, **כי בעינא מילתא מיניה פשיט לי מסברא**. ואולם, לאחר מכן, **כי משכחנא מתניתא — פרכא לה!**

דהיינו, שהיה רבי יצחק שואל בעיה והיה רמי בר חמא פושט לה אותה רק מסברא, וכאשר היה מוצא רבי יצחק איזה ברייתא נגד סברתו של רמי בר חמא, זה היה מפריך את הסברא, משום שסברא של אמורא אינה יכולה לעמוד כנגד ברייתא שלימד תנא.

אבל **רב ששת, כי בעינא מילתא מיניה**, כאשר אני שואלו איזה דבר **פשיט ליה ממתניתא** הוא משיב לי מברייתא [משום

האיסורים וודאי שאר הכלי מותר, ורק במריקה ושטיפה היה הספק.

**ובביאור הגר"א** [יו"ד צ"ב ס"ק כ"ו ליקוט] הביא מספר האגודה שהקשה בסגנון אחר מתוספות. שהרי וודאי כל הספק הוא כשאר הכלי גם כן חס. וכשאר הכלי צונן לא הסתפק כלל. ואם כן, מה פשט לו רמב"ח מדם שניתז, שזה הרי כמו שאר כלי צונן שאין בזה ספק כלל. ותירץ בשם ר"י שבישול מפעפע קצת יותר ממקום הבישול. וביאר הגר"א שכוונתו שגם דם הניתז על הבגד מתפשט קצת יותר מהמקום שניתז. ומכל מקום, אין חיוב לכבס רק מקום הדם. ומזה למד רמב"ח שגם בישול אף על פי שמפעפע קצת יותר ממקום הבישול אין צריך מריקה ושטיפה לכל הכלי. ולא ביאר מה המשך דברי הגמרא שדחה הדמיון מדם משום שבישול מפעפע. ושמא הכוונה שברם ניכר עד היכן מקום ההתפשטות. אך בבישול אין ניכר עד היכן מקום הפעפוע ולכן יצטרך מריקה ושטיפה לכל הכלין.]

וכתב הגר"א שזהו תירוץ גם על קושיית

51. הקשו התוס' באיזה אופן הוא הספק, אם כשאר הכלי צונן, אם כן, איך אמר בישול מפעפע? הרי בצונן אינו מפעפע. ואם כשכל הכלי חם, הרי פשוט שמפעפע בכל הכלי, וצריך מריקה ושטיפה בכל הכלי. ואם זהו גופא היה הספק, אם מפעפע בכל הכלי, מדוע הסתפק לגבי מריקה ושטיפה דווקא ולא בכל בליעת איסור בבישול במקצת כלי אם מספיק הגעלה למקום בישול בלבד או שצריך לכל הכלי.

והשפת אמת תמה על דבריהם. שהרי מבואר בגמרא שהסברא שמפעפע אינה מכריעה לחייב מריקה ושטיפה שהרי אח"כ שואלת הגמרא וטעמא מאי צריך מריקה ושטיפה בכל הכלי. והביאו על זה פסוק ואם בכלי נחושת ואפילו במקצת כלי. הרי שצריך דרשה מיוחדת על זה. וכן בהמשך הסוגיא מבואר שבתרומה בישל במקצת כלי אין צריך הגעלה לכל הכלי. ומוכח מזה שמפעפע אינו סיבה לחייב ורק משום חומרא דקדשים החמירה בזה התורה לחייב מריקה ושטיפה בכל הכלי. ותמוה מה שכתבו התוס' שיסתפק בכלל האיסורים. שבאמת בשאר

האחר הוא מחוץ לאש, האם הכלי טעון מריקה ושטיפה של כל הכלי, או אין טעון מריקה ושטיפה של כל הכלי?

וענה לו רמי בר חמא: דינו הוא שאינו טעון, מידי דהוי אהזאה של דם חטאת שניתז על הבגד, שנאמר במשנה שאין טעון כיבוס אלא מקום הדם.

ופריך רבי יצחק: והא לא תניא הכי! לא מצאנו ברייתא שכתוב כדבריך, ואתה אמרת שיש לך לפשוט מבריייתא או משנה.

אמר ליה רמי בר חמא לרבי יצחק: מסתברא, כי בגד, כמו דין בגד שכתוב במשנה. מה בגד אינו טעון כיבוס אלא במקום הדם ולא כל הבגד, אף כלי מתכת אינו טעון מריקה ושטיפה אלא במקום בישול ולא כל הכלי.

ופריך רבי יצחק: מי דמי, הרי הדין של בגד

אינו דומה לנדון שלנו? דם, לא מפעפע, שאינו מתפשט בכל הבגד, אבל בישול, מפעפע בכל הכלי, ונבלע בתוך כולו?

ועוד יש להקשות, הרי תניא: יש חומר בהזאה בדם חטאת שניתז ממריקה ושטיפה. ויש חומר במריקה ושטיפה מבחזאה.

כיצד חומר בהזאה? שהזאה ישנה בהטאות החיצונות ובהטאות הפנימיות, שדין הכיבוס הוא בשניהם, וישנה לפני זריקה. מה שאין כן במריקה ושטיפה, שאינה בפנימיות, (53) ואינה לפני זריקה, (54) כיון שדין מריקה ושטיפה הוא רק בנאכלים, שסמוך לזה כתוב כל זכר בכהנים "יאכל" אותה.

כיצד חומר במריקה ושטיפה? שהמריקה ושטיפה נרחגת בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים, בישל במקצת הכלי טעון מריקה ושטיפה כל הכלי. מה שאין כן בהזאה.

אפשר לומר שזה רק באותו חלק מהכלי שעומד בו הדבר המתבשל. אך במקום שאיננו כנגד הדבר המתבשל בזה איננו חייב אפילו לצד שבישול בלי בלוע חייב במריקה ושטיפה.

53. כתב החזו"א, אמנם חטאת פנימית נתמעטה מדין מריקה ושטיפה. אבל הגעלה וודאי צריך לכלי כמו שאר איסורים. אלא שיש את כל ההבדלים בין הגעלת איסורים לבין מצוות מריקה ושטיפה כמבואר בגמרא להלן, שצריך מים ושטיפה וכן מקום קדוש.

54. כתב החזו"א, אפילו שחטאת שנתבשלה קודם זריקה אין הכלי טעון מריקה ושטיפה. אבל אם אח"כ נזרק דמה כיון שהזריקה חלה גם על הבליעות שוב טעון הכלי מריקה ושטיפה.

תוס' מדוע לא הסתפק בשאר איסורים. מכיון שהפעפוע הוא רק קצת יותר ממקום הבישול, וודאי שבכל האיסורים אין צריך הגעלה לכל הכלי, ורק בקדשים הסתפק אם משום חומרא דקדשים יצטרך מריקה ושטיפה לכל הכלי.

52. הקשה בקרן אורה הרי למעלה הוא ספק בגמרא בישול בלי בליעה אם חייב שבירה. וא"כ מה הספק כאן בבישול במקצת כלי, ואמנם בשאר הכלי אין בליעה אבל בישול יש בכל הכלי. ומזה רצה להוכיח כדעת הרמב"ם שכל הספק בישול בלי בליעה הוא רק לענין שבירת כלי חרס ולא לענין מריקה ושטיפה בכלי מתכת.

ויש לדון בקושייתו לפי מה שכתבו התוס' בע"א שבישול בלי בליעה שחייב הוא מפני שהחמירה תורה להחשיבו כבלוע. ואם כן,

הרי שיש ברייתא מפורשת שאין דין הבגד שניתז הדם במקצתו כמו דין בישול שנתבשל במקצתו, אלא בישול במקצתו טעון מריקה ושטיפה בכולו.

ומסיקנן: אמר ליה רמי לרבי יצחק אי תניא — תניא ואין חולקים על הברייתא מכח סברא.

והוינן בה: וטעמא מאי שצריך מריקה ושטיפה בכל הכלי אם בישל במקצת כלי?

אמר קרא "אם בכלי נחשת בושלה", ודורשים, ואפילו נתבשל במקצת כלי טעון מריקה ושטיפה בכל הכלי [משום שמפעפע בכולו].

שנינו במשנה: אחד קדשי קדשים ואחד קדשי קלים טעונים מריקה ושטיפה.

תנו רבנן: נאמר "וזאת תורת החטאת" בראש הפרשה.

אין לי מקור שצריך מריקה ושטיפה אלא חטאת.

כל הקדשים, מנין שהכלים שנתבשלו בהם בשר קדשים טעונים מריקה ושטיפה?

תלמוד לומר, "כל זכר בכהנים יאכל אותה, קדש קדשים היא". ומבואר בגמרא להלן.

יכול שאני מרבה תרומה, שאם נתבשלה תרומה בכלי שטעון הכלי מריקה ושטיפה?

תלמוד לומר "כל זכר בכהנים יאכל אותה", וזה נאמר לאחר מריקה ושטיפה, ודורשים "אותה", פרט לתרומה, דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר: קדשי קדשים טעונים מריקה ושטיפה, קדשים קלים אינם טעונים מריקה ושטיפה.

מאי טעמא דרבי יהודה? דכתיב "קדש קדשים". ולכאורה משמע דוקא קדשי קדשים, אין. אבל קדשי קלים, לא. אולם מדאצטריך "אותה" למעוטי תרומה, מכלל, דקדשים קלים טעונים מריקה ושטיפה. וזה שכתוב קדש קדשים, לאו דוקא, אלא מרבים מזה כל קדשים חוץ מתרומה.

ורבי שמעון אמר לך, שהלימוד מ"אותה" כדאמרן לעיל, שדורש רבי שמעון "אותה", כשרה ולא פסולה, ומיעט רבי שמעון חטאת שהיתה לה שעת הכושר ונפסלה שאין דמה טעון כיבוס.

ופרכינן: וכי תרומה לא בעי מריקה ושטיפה בין לרבי יהודה בין לרבי שמעון?

והתניא, קדרה שבישל בה בשר, לא יבשל בה חלב. ואם בישל, נאסר הכל אם היה בו בנותן טעם.

בישל בה תרומה, לא יבשל בה חולין. ואם בישל, בנותן טעם. ונאסרים החולין לזרים. הרי שכלי שבישל בו תרומה טעון הגעלה<sup>(55)</sup> כדי לפלוט את התרומה הבלועה בכלי, שלא תאסור את החולין שיתבשלו בו.

ומתריצין: אמר אביי: לא צריכא, וודאי שתרומה גם כן צריך הגעלה, והמיעוט של תרומה מתורת מריקה ושטיפה, אלא לכדאמר מר: בישל בשר קדשים במקצת כלי, טעון מריקה ושטיפה כל הכלי.

55. הקשה המקדש דוד [לא ג] הלא יש הבדל גדול בין תרומה לקדשים, שבשאר איסורים אם

ודייקנין, **הא** בישל תרומה במקצת כלי, **לא צריך** הגעלה **אלא מקום בישול**.<sup>(56)</sup> שתרומה טעונה הגעלה רק במקום הבישול בלבד, ואילו קדשים טעונים מריקה ושטיפה בכל הכלי.

ועוד מתרצינן: **רבא אמר: לא צריכא** למעט תרומה מתורת מריקה ושטיפה, **אלא לדאמר מר, שנאמר "ומרק ושטף במים"**, ודורשים: **במים, ולא ביין. במים, ולא במזוג**, יין ומים מעורבים.

**הא** תרומה, אפשר לקיים הגעלה **אפילו ביין, ואפילו במזוג**. לפי שלא הקפידה התורה אלא על הגעלת האיסור הנבלע בו, ולכן בתרומה מועיל גם ביין ובמזוג.

ועוד מתרצינן: **רבה בר עולא אמר: לא צריכא** למעט תרומה מתורת מריקה ושטיפה, **אלא לכדאמר מר: מריקה ושטיפה בצונן**, שצריך לשוטפם במים צוננים לאחר ההגעלה בחמין, **הא**, תרומה, אפשר לקיים

בה הגעלה **אפילו בחמין** בלבד, ואין צורך אחר כך במריקה ושטיפה בצונן.

ופרכינן: **הניחא למאן דאמר מריקה ושטיפה בצונן**, יש לחלק כמו שאמרנו. **אלא למאן דאמר מריקה בחמין, ושטיפה בצונן**, והיא ההגעלה שלהן, **מאי איכא למימר?**<sup>(57)</sup> ממה נתמעטה תרומה [שהרי כולם מודים שתרומה גם היא טעונה הגעלה כמותם].

ומשנינן: **שטיפה יתירתא**, כלים שנתבשלו בהם קדשים, לאחר הגעלה שהוא מריקה שלהם יש לשטוף במים צוננים אבל כלים שנתבשל בהם תרומה אינם צריכים שטיפה בצונן לאחר הגעלתם.

### מתניתין:

**רבי טרפון אומר: אם בשל בו מתחילת הרגל, כלי שבישל בו בשר קדשים מתחילת החג, יבשל בו כל הרגל בלא מריקה**

57. לכאורה דברי הגמרא תמוהים מאד. שהרי זה דבר פשוט שכמו שלפי המאן דאמר שמריקה ושטיפה בצונן זהו ההבדל מתרומה שהיא רק בחמין, כמו כן למאן דאמר מריקה בחמין ושטיפה בצונן הנ"מ היא השטיפה בצונן שאין בתרומה.

ויש לבאר לפי דברי התוס' בע"ז [עו א] שכתבו שיש אומרים שבכל הגעלה צריך אחר כך שטיפה בצונן, ואף על פי שכאן בסוגיא מבואר ששטיפה בצונן היא רק בקדשים ולא בתרומה, פירשו התוס' שבקדשים צריך שתי שטיפות וזהו לשון הגמרא שטיפה יתירתא. ואילו בתרומה די בשטיפה אחת.

ואם כן, מובנת קושיית הגמרא שאם משום

אינו רוצה להשתמש בכלי אין צריך להגעיל, אך בקדשים מצוות מריקה ושטיפה ושבירת כלי חרס היא אפילו כשאינו רוצה להשתמש בכלי.

56. ולכאורה מכאן מוכח שכל הגעלת איסור אין צריך הגעלה אלא רק למקום בישול ובקדשים דווקא במריקה ושטיפה החמירה תורה. אך בכל האיסורים הדין כמו בתרומה שמספיק הגעלה במקום בישול בלבד.

אך **הרשב"א** בתורת הבית [בית רביעי שער רביעי עמ' 74 במשמרת הבית] כתב שבכל בליעת איסור צריך הגעלה **לכל הכלי**, ותרומה שמספיק הגעלה למקום בישול כיון שמצינו עוד קולות שהקילו בתרומה, אך בכל האיסורים צריך הגעלה לכל הכלי.

ושטיפה. ובסוף הרגל ימרוק וישטוף, כי היות ויש הרבה קרבנות ברגל, ומבשל בו בכל יום, פולט כל יום מה שבלע אתמול קודם שנעשה נותר.

**וחכמים אומרים: עד זמן אכילה מותר לבשל בו בלי מריקה ושטיפה עד כלות סוף אכילת הקרבן, דהיינו, שלמים שני ימים ולילה אחד, ובחטאת יום ולילה, ואחר כך, אפילו בישל בו בינתיים, צריך מריקה ושטיפה, כי שמא נשאר בו מהבלוע הראשון שנעשה עכשיו נותר.**

**מריקה ושטיפה כיצד?**

**מריקה** — כמריקת הכוס<sup>(58)</sup> של ברכת המזון שצריך להדיחו ולרוחצו יפה מבפנים.

**ושטיפה** — כשטיפת הכוס של ברכה שטעון הדחה ורחיצה בחוץ.

**מריקה [בהמין] ושטיפה בצונן.**

**השפוד** שמשתמשים בו לצליית בשר על צא-א האש, שאין לו תוך, והאסכלא, טס ברזל מלא נקבים שצולין עליו, וגם לו אין תוך, **מגעילין**<sup>(59)</sup> **בחמין**<sup>(60)</sup> כדין הגעלה, כדי להפליט את הבלוע.

השטיפה בצונן זה הרי יש גם בכל האיטורים, ומתרצת הגמרא חידוש שבקדשים יש שתי שטיפות משא"כ בתרומה [ושאר איטורים] רק שטיפה אחת.

58. לכאורה כל זה הוא לדעת רבי שמריקה ושטיפה שתיהן בצונן והחילוק ביניהן הוא שזו מבפנים וזו מבחוץ, אך לדעת רבנן שמריקה בחמין ושטיפה בצונן הרי וודאי שצריך שתיהן בשווה, והיכן שעושים בחמים, שם צריך לעשות גם בצונן. אך הרמב"ם [פ"ח ממעה"ק הי"ב] אף על פי שפסק כרבנן, מכל מקום, כתב המריקה והשטיפה כמריקת הכוס ושטיפתו. וכתב המהר"י קורקוס שהרמב"ם מפרש בזה פירוש אחר כמבואר בפירוש המשניות להרמב"ם שכתב "ומה שאמר כמריקת הכוס ושטיפת הכוס רוצה לומר שאינו חייב להפליג עד שיסיר כל הרושם". והיינו שאין צריך שלא ישאר שום זכר מהבישול. רק ינקה כדרך שמנקים כוס.

59. כתב הרמב"ם [פ"ח ממעה"ק הי"ב] וז"ל מריקה בחמין ושטיפה בצונן וכו' והשפוד והאיסכלא מגעילין במים חמים על גבי האש ואחר כך מדיחין. עכ"ל. ותירץ הרדב"ז ששינה

הרמב"ם בלשונו, שבכל הכלים כתב מריקה בחמין. ואילו בשפוד הוסיף במים חמים על גבי האש, והיינו שבכל הכלים אין צריך במים חמים על האש אלא רק לשפוך לתוך הכלי מים חמים ולשפשף וכן לשונו של הרמב"ם בפירוש המשניות, ורק בשפוד כיון שתשמישו באור בזה חמור יותר וצריך הגעלה גמורה במים חמים על האש.

ובפירוש המשניות, בכל הכלים כתב הרמב"ם שהמריקה ושטיפה להסיר מה שנדבק בכלים ואילו בשפוד ואיסכלא כתב שיסיר השמנונית שנבלעה, והיינו בכל הכלים המריקה ושטיפה היא רק שלא ישאר דבוק על הכלי. אך בשפוד שבו לוע יותר צריך הגעלה לפלוט מה שנבלע.

ולכאורה קשה בשאר הכלים איך ניתרים בלי הגעלה והרי הבליעה נעשית נותר. וכתב הרדב"ז שאם מבשל בו למחר לאחר שנעשה נותר הרי הבליעה כבר נותן טעם לפגם ומן התורה מותר. ורבנן בכלי קודש לא גזרו בזה. [ועוד טעמים כתבו בזה האחרונים].

וכתב הגרי"ז [פ"ח ממעה"ק הי"ד] שמקורו של הרמב"ם לזה הוא שהוקשה לו מה באה המשנה להשמיענו בשפוד ואיסכלא שמגעילין